

Аница Антова, (НР Македонија)
студент – етнолог, 27. 10. 1949 г.

НАРОДНА НОСИЈА ВО ГОРНА ПРЕСПА¹

Материјалот за овој реферат прибран е на десетодневната екскурзија која е направена през месец мај 1949 год. Со студентите од етнолошката група и тоа од следните лица:

Поља Поповска од с. Стење, 50 год.

Донка Ивановска од с. Лескоец, 70 год.

Василка Несторица Од С. Шурленци, 57 год.

Фроса Гуноска од с. Долно Перово, 66 год.

Васа Вангелова од с. Дрмени, 70 год.

Мара Попова од с. Царе двор, 90 год.

Трифун Андоновски од с. Царе двор, 83 год.

Освен од овие лица прибрани се сведенија и од други лица и нивните податоци се истоветни со податоците од посочените лица.

Прилог: 4 скици, 2 фотографии и една анзис-карта- од носијата во Горна Преспа.

1 Ракописот со наслов: „Народна носија во Горна Преспа“ од Аница Антова е напишан на машина за пишување, како семинарска работа на студиите по етнологија на Филозофскиот факултет во Скопје во 1949г., под менторство на проф. д-р Бранислав Русик. Станува збор за текст на познатиот етнолог Аница Петрушева, чиешто моминско презиме било Антова. Интересот на Аница (Антова) Петрушева за народната носија започнал уште во текот на нејзиното студирање етнологија кај проф. д-р Бранислав Русик, а се профилирало во текот на целиот нејзин работен век. Интересот и достигнувањата на Аница Петрушева во доменот на истражувањата на карактеристиките на народната носија, везот и текстилните обработки ја дефинираат како еден од најдобрите познавачи на оваа проблематика во Македонија. Текстот на семинарската работа е зачуван како резултат на грижливиот однос кон сите материјали на проф. д-р Бранислав Русик, чијашто ракописна заоставштина се чува во Архивот „Харалампие Поленковиќ МАНУ. Транскрипцијата на текстот ја направи проф. д-р Љупчо С. Ристески, а јазикот и текстот се пренесени во целост во оригиналната форма со цел да се забележат јазичните карактеристики на македонскиот јазик од тоа време, без лекторски интервенции.

НАРОДНА НОСИЈА ВО ПРЕСПА

Народната носија наред со другите културни појави исто така е со документарна стојност.

Народната носија во народот по својот убав изглед и богатата украса е еден од најмоќните показатели за високиот художествен похват и усет на нашиот народ. Украсата со разни убави везови, ткаеници и плетива пред сè се доказателство за естетското чувство. Исто така, украсата на носијата ја покажува и големата способност на нашиот народ со кој тој ги задоволува своите естетски барања. Со голем на тоа носијата се покажува како еден од најзначајните фактори во кој народот се пројавува како целостен мајстор-художник кој ја прилага својата способност за задоволување на собствениот си вкус и за постигање на што поголема убавина во своето обликло.

Пред сите овие естетски осеќа и способности на нашиот народ, во формирањето, изработувањето на украсата на носијата како важен фактор се јавува природата и економијата на крајот, како и важните историски моменти.

Така ресенскиот крај како еден од доста богатите краеве, целиот обраснат во убаво заленилаци, овоштија од една страна, заобиколен со бистрите води на Преспанското Езеро од друга страна, чие население претежно се бави со земјоделие, риболовство и сточарство, има формарана своја носија врху чие формирање има отпечаток природата и економијата, а на овој богат крај како и настаналите историски моменти во овој крај.

Најчест мотив во везовите, ткаениците и плетивата од овој крај е „ведчето“ (гранче), кое ни покажува да жената работејќи ја е копирала убавата природа која ја заобиколувала и стилизирајќи ја е пренела на своите кошули, бофчи, чорапи, шегуни и др.

Во овој крај сиромашните како и богатите многу пазат на пристојноста убавината и добиот изглед на својето облекло. Своето облекло преспанците со едно име го викаат рувет или промена.

Својот рувет селаните не го изработуваат совсем сами. Некој делови сами ги шијат, везат и красат, а некој им ги шијат терзии било во град Ресен каде го носат приготвениот материјал – клашна или, пак, терзиите доваѓат во село каде им ги шијат шегуните, цупите, курдиите и др.

Секој без разлика сиромаш или богат пази да му е руветот, ако не нов, то барем чист и закрепен.

Руветот порано слабо се крпел, но во последно време тоа е честа појава. Кога руветот стигне за крпење тогај оваа работа припаѓа на жената. Маж, па бил тој и совсем сам никога не се крпи, оти таа работа се рачуна да е испод машкото

достоинство. Ако нема блиски кој би му ја свршиле оваа работа тогѓај тој ќе појде кај соседката која ќе го закрие со готовност. Крпењето како и прањето се исклучиво женска работа, а и мажите скоро никогаш не ја работат.

Младите, често по богатите сакале да се китат и да се носат по убаво од другите и тие луѓе ги викале кибарлии, но се пак претераното китење не се гледало со добро око, и тие луѓе ги викале фодули.

Голема разлика меѓу руветот на богатите и сиромасите нема, како што нема и поголема разлика меѓу летната и зимната промена.

Женска промена. Женската промена од овој крај претрпела многу промени. Географско-економските прилики како и долгото немирно време и востанија не идеја во прилог за одржувањето на носијата од овој крај која во своето минало е била многу убава и китијаста. Во главно се обележуваат 3 фази во дегенерисувањето, ако овој збор овде може да се употреби, на носијата од овој крај.

Во првата фаза можеме да ја рачунаме женската промена од околу пред 100 год. Која се состои во главно од кошула која е направена од бело домашно ткаено платно. Кројката на кошулата е била слична како денешната, т.е. направена од стан или станок како во разни села постојат називи и од страните по 4 реборника или клина. На градите кошулата била отворена и дубоко до стомахот расечена. Ракавите на кошулата биле составени од цело платно и полтинче. Ракавите како и пазувите на кошулата биле богато извезени. Самата кошула на градите не се везела, а се ставале специјално извезени парчиња кои се викале „губиња“. Верзот на ракавите достигнувал дури изнад лактите и во везот преовладува повеќе гувезлија и пуфкина боја (портокалија). Долниот дел на кошулата е бил украсен со ојмиња и свитки. Кошулата имала 8 раба од кој 4 биле работени со чикме (чикме е вид на тантела кое се работи со игла шиечка). Чикмето било богато изработено и широко околу 2 см. На останалите 4 раба на реборниците има работено раб – сејменско. Самата кошула не била многу долга но сепак должината и достигала до под колена.

Џуџа – направена од астар памбук и алаџа. Сошиена е така да меѓу астарот и алаџата е ставен памбукот и после со конец во прави редови е обшиена како минган или памуклија. Џупата е од напред со широк разрез до стомахот отворена. Предниците на џупата биле украсени со свитче и срма.

Шегун – направен од бела клашна со ракави. Шегунот како и џупата не ја шиеле сами жените, а терзии. После сошивувањето шегунот са го краселе сами жените на пазувите и на ракавите. Красењето на ракавите во главно се составело во оделно приготвени навезени парчиња кои се викале „прчалки“ и кои се ставале на ракавите од кога тие бидат заварени. Красењето на предницата исто е со посебно везено парче и после украсено уште со црвена чоја, бикмиња, гајтани и др. Од назад шегунот има „китчиња“ кои се спуштат од двете рамиња надолу. Тоа се у ствари дегенерисани ракави и по рано тие парчиња били широки 2-3 см. Од доле шегунот е украсен со чоја, свитки, китои и китчиња. Кај шегунот има стан и клинови и на рабовите има рабуши кој пак од своја страна имаат стапчиња. Во шегуните од тоа време имало по 4 рабуши.

Елек – чии грб е направен од алаца, памбук и астар исто како кај џупата. Предниците се направени со црна чоја која е поставена со астар. Елекот е отворен од напред и рабовите на отворот се украсени со срма. Елекот се закопчува со две намки и две петлици на појасот.

Појас – ткаен, широк околу 5 см. се опашувале околу положната.

Бофча – ткаена и украсена со дробни шарки за постарите, а за помладите искроена со срма и украсена со пулои.

Џубе – направено од црна клашна. Џубето се шиело од терзија, а после жените го краселе со бикмиња и гајгани. Џубето има 6 клина кои сочинујат 3 дуљка. Орнаментите на украсата на џубето се повеќе ведчиња и то груписани повеќе. Само на едната страна на џубето има 15 ведчиња, а некога и повеќе. На другата страна исто. Џубето има и џебови околу кој пак има украса од гајгани и бикмиња. Предните рабови на џубето се обшивени со гувезли чоја и гајгани и се завратени, а во долното кѹше има пак украс од свитка и кадифе.

Характерно е за оваа фаза што во сите делови од носијата преовладува портокалијата боја. По касно оваа боја се изостава и место неја се уведуе по темна гувезлија која личи повеќе на бордо.

Како втор период од дегенерисувањето на женската носија може да се рачуна времето пред востанието. Тогај жените носат кошула исто како и по рано само што везот е веќе значително по мал. На ракавите везот е околу 5-6 см додека везот на предниците совсем исчезнуе. На рабовите на предниците и затилокот останува само мал украс „кршкање“. Везењето на ракавите стануе од опако и се почнуе прво со браздењето и тоа со најтемната боја црната. Браздењето овдека е само со црна боја додека по рано се браздело со разни бои. Браздењето секога иде по два пати и се пушта и се повтара. После браздењето се пристапуе кон полнежот кој е со разни бои но характерно е да сите бои се затворени така да обштото впечатление е да боите се по темни. Нај чест мотив во везењето е ведчето. Во самото ведче се извесени „очињата“ а на врвот на ведчето се крстињата. Работ на ракавите е убаво оплетен и тоа се вика „поплита на робот“. Самата кошула претрпуе некој промени. Чикмето на рабовите се смалуе, како што се смалуе и должината на кошулата која достигнуа сега до колена. Бидејќи кошулата е доста кратка жените од доле облечувале гашти со долги ногавици чии краеве биле украсени со ојмиња и басма. Гаштите на ногите се местеле така да при одење украсениот дел од ногавиците се гледал. На градите на местото на везот се јавуе гушник кадифен или свилен украсен со ојмиња, свитки и преџуфи.

Шегунот претрпуе некој измени. Парчињата кои висеа од рамињата исчезнујат. Изгезнуе и богатиот вез од предниците и се заменуе со алаца или чоја. Везените прчалки од ракавите ги заменуе по проста украса „китои“. Долниот дел на шегунот ја изгубуе убавата украса од нерацаста боја и ја заменуе со друга по мала но во позатворен тон. Се смалуваат и рабушите и сега места на 4 раба останујат рабуши на само на 2 раба кои имаат пак по 4-5 стапчиња.

Појасот веќе не е ткаен црвен но црн плетен, долг околу 20 м.

Характерно е за оваа епоха што тонот на боите е по затворен, од портокалија провога кон позатворено црвено до бордо. Оделните промени од носијата ја губат богатата украса и се заменуваат со по проста и по мала.

На ногите обувале чораби кои биле многу убаво исплетени и со рзни шари и во разни бои ишарани.

На ногите исто така облечувале опинци или кондури. По сиромашните се задоволувале со тоа што имале но се пак тежнеееле да барем во прзник или други свечани денови имат по убави обувала така да уште од тогај се јавуваат кондурите и употребата им во тој крај. Но се пак најголема примена имат во тој крај опинците кои ги изработуваат сами селаните од обична пресна свинска или говедска кожа. Од кондури носеле повеќе врзаници и тоа гети или рампоти.

Глава – Жените од овај крај од секога полагаале на својата коса. Убава, долга и густа коса многу се ценела. Но не сите жени имале таква убава коса. За да би надокнадиле тоа жените во своето прцле уплетувале туго вештачко прцле исто од коса. Косата жените ја чешљале со патец на среде. Од двете страни на патецот сплетувале мали прцлиња. Од назад косата ја уплетувале во едно прцле во кое се уплетувале русумен и таблаанка со три пари на сребрна подлога. Русуменот бил исплетен со гајтан и коса. На коцелот-прцлето ставале гугутче направено од 3-4 гроша. Уплетувале во косата прцле од волна предено, сукано, украсено со гајтани и пари. Од напред на челото и над ушите ставале тунтулици и над тунтулиците ставале шамија чии краеве само ги зафрлувале назад.

По доцна почнале да се забрадуваат со чкепе или шкепе, свилена шамија од која се гледало само еден прст коса, а во делник со обична шамија која била за младите бела, а за постарите во по темни бои до црна.

По доцна плетењето на мали прцлиња се изостава и почнуваат косата да ја чешљат со патец на среде или без патец и се забрадуваат со чкепе или шкепе. По доцна пред околу 16-20 год. почнале косата веќе совсем по инако да ја чешљат. Така почнале косата од напред да ја сечат и да прават лимби – шишки и цулуфи над ушите и ги пуштале после како крмки – буљки. Буљките-кркмките ги правеле со машинче кое го купувале во град Ресен. Машинче немале сите а само некој и си позајмувале едни на други. Така пак се забрадувале со чкепе позади уши и краевите ги врзувале на главата горе. Во делник шамиите ги забрадувале под гуша и пак ги врзувале од назад.

Во работен ден жените се облечувале исто само без цубе и елек кој се рачнале повеќе како празнична промена. Разбира се да руветот – промената за секој ден била по стара и износена. Обично износената промена за празнични денови станувала за секој ден така да голема разлика меѓу празничната и секојдневната промена нема.

Празничната промена се дополнува уште и со накитот. Така на градите се ставале „гендар“ направен од турски грофчиња. На куковите протнати на појасот ставале сребрени токи. На градите ставале уште и „копец“ со три синцира и на крај „гугутче“. Копецот се ставал на градите, а гугутчето на рамото. На градите ставале

и „кордон“ направен од турска меџудија на синцир. На полојната носеле сребрни пафти, големи повеќе во листовидна форма.

Во изванредно празнични деновиза постигнување на што по убава форма и за добивање на што по добар изглед жените облечувале и по две џубиња. Околу вратот пуштено по рабовете на џубето се ставало свилено шалче кое го купувале во град Ресен. На појасот под пафтите се ставало исто такво свилено шалче и под него убава свилена шамија.

Невестата или како танмо викат „нестата“ на ден на свадбата облечуваа совсем нов рувет специјално приготвен за тој ден. Нестата како на денот на свадбата така и извесно време после тоа носи по две џубиња. На појасот нестата носи по три шамии, бела црна и црвена и над нив убави сребрени пафти. Нестата за прв пат на денот на свадбата во својата коса уплетуваа прцле и во него русумен и таблаанка. На главата ставале уште и сокај целиот навезен чии крај е направен како јагуљка – капуљача. Над сокајот се ставала убава морна шамија – чкепе украсена со ојмиња чии краеве само се зафрлат назад. Над се ова се става венец исплетен од разни цвеќа така да преставува читав бавча на главата на невестата. Венецот се правел од лозница и во него уплетен босилок, џунцуле и др. Под венецот спуштен над лицето бил превезот – танка, свилена, провидна, црвена шамија, кој невестата го носи три дена. Главата освен тоа била украсена и со много накит како пилиња, петлиња, шипчиња, решмиња и др. На ногите обувале убаво изшарани чорапи и кондури врзанци – гети, кои невестата ги носи и после свадбата. Нестата уште носи и опрегач кој е мала тесно исткаена скутача изшарана со разни шари. На рабовете на опрегачот имало долги кивчиња во разни бои.

Девојачката промена се разликувала од таа на жените што момите – чупите не ги везеле ракавите на своите кошули, а се задоволувале само со мал украс на рабовите на ракавите. Шегуните на чупите биле црни со долги ракави. Грбот и предницата на шегунот биле од шајак, а ракавите како кај џупата од алаџа. Место ткаени бофчи носеле бовчалаци шарени од платно, а во празник од кадифе или свила. Чупите во својата коса не уплетувале туѓо прцле.

Денешна носија. Турското робство, долгото немирно време и честите размирици и востанија многу влијаеа на измената на женската носија од овој крај. По тоа време народот под влијание на разните историски моменти ги напуштуваа старите навики и обичаи за облечувањето затоа што тоа го бараа и наложуеа самите прилики. По доцна кога настанаа по мирни времиња немаше потреба да се обновуе старото. Новото време како да идеше во прилог на овоа така да младите генерации во желанието за нов и поудобен живот лесно раскинуваа со старите традиции.

Така да востанието кое настануе во 1903 год. и долгиот период време после него внесујат големи промени како во женската така и во машката носија.

Сега женската носија во главно се состои од кошула која е слична со поранешната само што знатно се стеснуе и изгубуе два клина од страните. Чикмето на рабовете толку се смалуе да едвам се познава. Ракавите го губат везот и полтинчето така да сега се составени од едно платно кое е така тесно да се припева уз раката.

Самата кошула е многу куса така да едвам достига до колена. Под кошулата се носи плетена ванела чии ракави се долги така да се гледа испод завратените ракави од кошулата. Често во летно време место цела ванела плетат само ракавчиња кои ги стават на рацете. Ванелата често пати е бела но може да биде и во други бои.

Џупата си остануе скоро иста само што отворот од напред се зголеми така да сега целиот стомах е надвор.

Шегунот место во бела боја се јавуе како црн и тоа без ракави и скоро без никакви украси. Отворот на градите на шегунот знатно се зголеми така да стануе исто како кај џупата. Бофчите постепено се губат и на нивно место се јавујат бофчалаци од алаца за секој ден или од свила и кадифе за празници. Бофчалаците се во иста форма како и бофчите и се опашуваат во должина. Бофчите или бофчалаците се опашуваат пак под стомах. На ногите облечуваат зиме вунени чорапицрни скоро без никакви шари и кондури кои се купујат, а лете калци исто така повеќе црни и ишле боси.

Косата ја чешлат со патец на среде и од зад едно прцле. Се забрадуваат со шамија чии краеве се притиѓаат под гуша и се врзуваат назад. Напред шамијата се става така да провога над брадата, а по некога ја покрива и устата.

Во работен ден ретко може да се види жена со шегун. Повеќе идат по џупи која им служи како шегун. Шегунот е сега повеќе празнична промена.

Кога жалат жените место ракави од кошула носта џупи со долги ракави. Исто така носат и црн гушник и црна шамија на глава.

Интересно е да девојчињата – чупите во работен ден се забрадуваат така да шамијата ја пуштат над челото скоро до очите. Од доле шамијата ја покрива брадата и устата така да се гледат само очите и носот. На прашањето ми зашто се забрадуваат така одговорива ми да така се пазат од слнцето, но не верувам да тоа е главната причина затоа што тие така се забрадуваат и навечер кога нема слнце.

Жените од овој крај многу пазат на добриот изглед на целата си фигура. Слаба жена нерадо се гледа, а особено жена со танок струк. Затоа жени кои не се природно дебели надокнадуваат тоа со нарочно приготвени потпунки. На полојната ставале перниче а под него газарник исто пополнето перниче. Со тоа тие добивале фигура која била според нивниот вкус убава.

За денешната носија не може да се рече дека е убава. Без никакви украси со длабокиот отвор до под стомах, со појасот и бовчата до под стомах одаваат впечатление на стално слечени и неприбрани. На прашањето ми зашто се опашуваат под стомахот а не на полојната одговорива ми да се опашуваат така, оти така им личи. Јас мислам да тоа е дошло како начин кој би ги заштитил жените при дигање на тежини.

Машка носија. Старата носија денеска е савсем загубена. Старинската носија денеска скоро не може да се види. Единствен човек кого сретнав да носи уште старинска промена беше дедо Гудо – Трифун Андоновски од Царев двор, но и неговата промена беше така искината да ни од далеку не можеше да се разбере каква е кога е нова. Старинската носија во Преспа живи како спомен и тоа кај постарите луѓе. На

барањата ми да ми покажат барем некој дел од старинската промена добивав секога одговор да немаат, да не са тука снаите и друго.

Машкиот рувет се состои од кошула која е од бело домашно платно. Затилокот и предницата ги везеле но покасно тоа се изостава.

Над кошулата облечувале елек кој бил од клашна украсен со гајтани. Елекот бил без ракави.

Вермеле исто така од волнена клашна без ракави црно и украсено со гајтани.

Кусале со ракави од црна или сива клашна. По рано кусалињата биле со долги ракави кои биле обточени и завратени како капачиња.

Ќурдија од бела клашнадолга до под колена. Ќурдијата ја шиел терзија. Доле ќурдијата била широка и со многу клинови сошиена. Секој клин бил после обточен со гајтан. По ширината на ќурдијата се познавала и вољата на човекот кон облечувањето. По кибарлиите и меркалиите правеле ќурдии со повеќе дуљци. По касно, после востанието ќурдиите се изменуваат и се јавуваат како црни.

Мажите носеле исто така и гашти направени од бело домашно платно, а изнад нив бечви кои се врзувале со гаќник кој бил многу убаво навезен.

На полојната се опашувале се појас кој бил по рано долг, црн и плетен како кај жените, а подоцна црвен, ткаен широк една педа.

На појасот освен тоа ставале по младите и токи по 2-3 кои биле слични како тие кај жените само биле поголеми. На градите си ставале и саати со долги кустеци. Разбира се овој накит припагал на побогатите кои биле во састојание да го купат овој скап украс.

Зимно време кога било ладно за да се заштитат од студот над сите алишта облечувале гуња од клашна сива, долга до пети. Истата гуња имала и јагулка која ја штити главата од студот. На ногите ставале „објала“ направени од клашна со кој ги авиткувале ногите. На полојната преко појасот носеле „сиљав“ и во него закачен пиштољ и ввезмиња.

Глава. Машките деца носеле кратка коса која почнуеле да ја сечат после првата година. Во овој крај се памети да се носело перчин или буљка во старо време пред востанието. Но после перчините почнуваат да се сечат и оние кои ги носеле уште се рачунале како по прости или по будали. Пред востанието мажите носеле долга коса до под уши која после почнала да ја сечат. Како особен украс на мажите се рачунале долги и густе мустаци. Мустаците ги пуштале слободно да растат така големи да дури ги завратувале зад уши. Има случаи да лугето се колнеле во своите мустаци. Косе во тој крај било срамота и на такви луѓе се гледало со омаловажение.

На главата мажите ставале фесови со долги пискуљи, а после кога албанците навлезуваат во овој крај почнуваат да носат кечиња и тоа бели, морни и црвени. По кечињата се познавало кон која нација пропагал човекот кој го носи. Белите кечиња биле ознака на албанците, а морните и црвените на турците. По доцна се изоставаат

кечињата и фесовите и се носат шапчиња црни везени со жолто, црвено и др. Шапчињата се купувале во Ресен.

Долга брада ретко се носела. Обично брадата се пушта да расте кога се жали и тоа обично шест недели. Иначе многу ретко може да се види некој старец со подолга брада. Брадата не се бричи во петок и во поголеми празници оти не чини. Момчињата не се бричат додека не се оженат оти е срамота момче да се бричи.

На ногите облечувале чораби плетени шарени за помладите на два шара, а за постарите на еден или пак чорабите им биле козинени. Носеле и опинци од пресна свинска или говедска кожа или косек кој си ги правеле сами, а во празници носеле кондури.

Денешната машка носија е совсем едноставна. Машкиот рувет сега совсем се разликува од тој кој бил порано.

Мажите носат панталнони или шалвари од клашна сива или кафјава. Кошулата била платнена без никакви украси. Палто исто како и панталоните скроено како и градските палта. На ногите носат чораби повеќе црни без украса и опинци во работни денови, а кондури какви ги купуваат во град.

Носија за момчиња.

Деца во Преспа се викаат сите момчиња додека не се оженат. Дечјата носија се состои во кошула од бело платно везено на ракавите и на затилокот. Елек направен од црна или црвена клашна долг до појас. Појас ткаен црвен, бечви исто како кај мажите кој се врзуваат со гаќник кој е овдека многу убаво извезен. На ногите обувале чораби на два шара и опинци направени од говедска кожа или косек исто опинци направени од убава кожа слична на ѓон.

Сосем малите деца и женските и машките носеле долга кошула и антерииче црно направено исто како ѓупата. Се опашувале со појавче црвено ткаено. Мажките деца ишле сосем гологлави, а женските се забрадувале со шамивче црвено или бело.

За денешната носија во Преспа не може да се рече да е убава. Како женската така и машката не се украсени со никакви украси ноти везови кое е прави носијата уште по проста и едноставна.

Денеска пак после ослободувањето почнуе од помладите да се на пушта и оваја носија. Распаѓањето на куќните задруги, денешниот начин на живот допринесуваат да се носијата и совсем напушта и заменуе со градска така да е честа појава да се видат жени облечени во фустани.

Фoтoгpaфija 1. Жeнcкa нaрoднa нocиjа вo Гopнa Пpeсijа

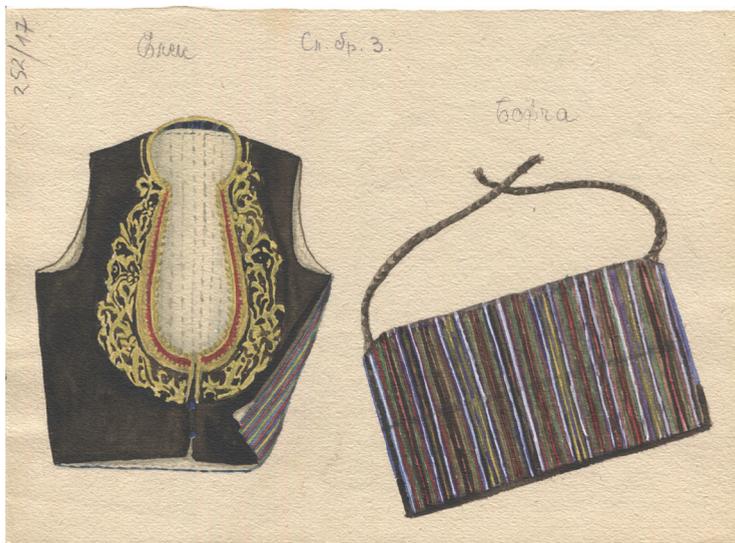
Фoтoгpaфija 2. Жeнcкa нocиjа вo Гopнa Пpeсijа

Црѣж бр. 1 Кошула

Црїеж бр. 2 Шегун

Црїеж бр. 3 Елек; Бофча;

Црїеж бр. 4 Цубе

